٢

ئۇيغۇر خەلق لەتىپىلىرى

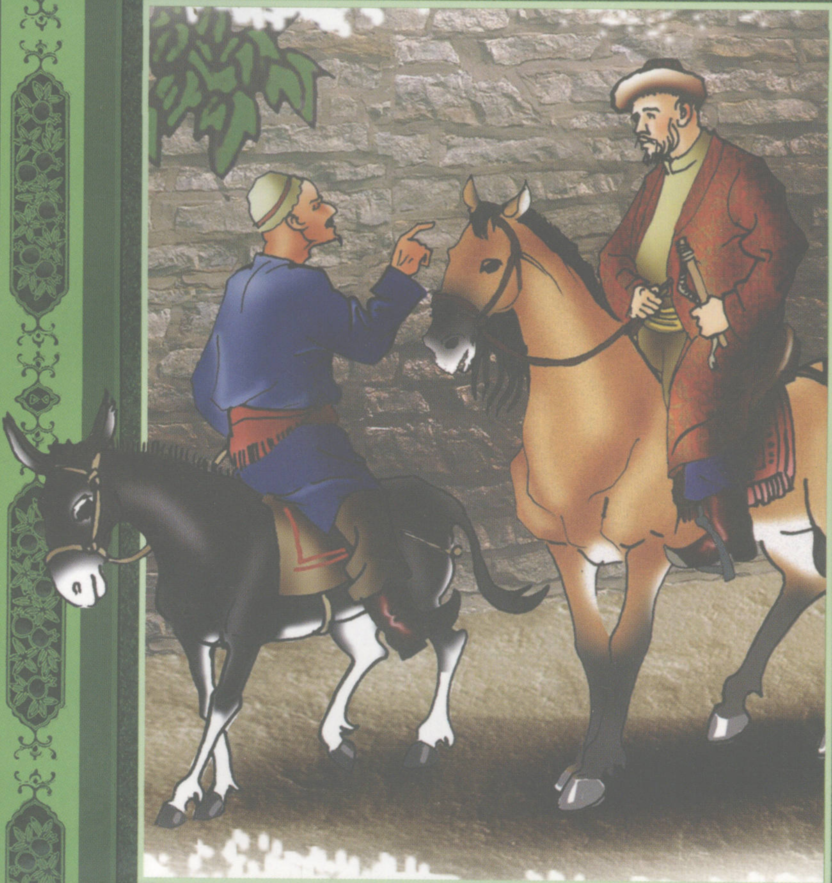

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۇيغۇر خەلق لەتىپىلىرى

2

«ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى»
تەھرىر ھەيئىتى نەشرگە تەييارلىغان

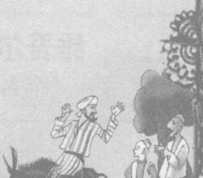

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

ئۈرۈمچى 2007-يىلى

图书在版编目(CIP)数据

维吾尔民间趣闻.2：维吾尔文/《维吾尔民间文学大典》编委会编. - 乌鲁木齐：新疆人民出版社，2007.1
ISBN 978-7-228-10842-8

Ⅰ.维... Ⅱ.维...Ⅲ.维吾尔族 - 民间故事 - 作品集- 中国- 维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ.I277.3

中国版本图书馆 CIP 数据核字(2007)第006064号

策　　划：阿布都热合满.艾白
艾合买提.伊明

责任编辑：艾合买提.伊明
责任校对：阿布列孜.阿巴斯
封面设计：买买提.努比提

维吾尔民间趣闻－2（维吾尔文）
《维吾尔民间文学大典》编委会编

新疆人民出版社出版
（乌鲁木齐解放南路348号 邮编：830001）
新疆新华书店发行
新疆新华印刷厂印刷
880×1230毫米 32开本 2.5印张
2007年1月第1版　2007年1月第1次印刷
印数：1-5000

ISBN 978-7-228-10842-8　　定价：4.50元

پىلانلىغۇچىلار: ئابدۇراخمان ئەبەي
ئەخمەت ئىمىن
مەسئۇل مۇھەررىرى: ئەخمەت ئىمىن
مەسئۇل كوررېكتورى: ئابلىز ئابباس
مۇقاۋا لايىھىلىگۈچى: مەمەت نەۋبەت

ئۇيغۇر خەلق لەتىپىلىرى ـ 2

«ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتى قامۇسى» تەھرىر ھەيئىتى نەشرگە تەييارلىغان

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى № 348)
شىنجاڭ شىنخۇا كىتابخانىسىدىن تارقىتىلدى
شىنجاڭ شىنخۇا باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 1230×880 مىللىمېتىر، 1/32
باسما تاۋىقى: 2.5
2007 ـ يىل 1 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2007 ـ يىل 1 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىرازى: 1 — 5000
ISBN 978-7-228-10842-8
باھاسى: 4.50 يۈەن

ئۇيغۇر خەلق ئېغىز ئەدەبىياتىغا دائىر
55 كىتابچە نەشىردىن چىقتى

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	چىن تۆمۈر باتۇر	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئىسكەندەر بىلەن ھۆرلىقا	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئالتۇن كوكۇللىق بالا	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	كەنجى باتۇر	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	كىيىك خانىش	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	مەرۋان بىلەن تەرسا	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ياغاچ ئات	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئۆر، توقماق	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	چۆچۈرە بالا	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	سىرلىق چىراغ	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	شاھزادە بىلەن ئالۋاستى	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	نىيىتى يامانىنىڭ قازىنى تۆشۈك	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئۆلمەي تۇرۇپ جەننەتنى كۆرۈش	(4.50 يۈەن)

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	باتۇر قىز	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	شەيتاننىڭ تىجارىتى	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	بىلمەس تاز	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	تەلۋە كۆيئوغۇل	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	كەمەك ھەييار بىلەن مۆختەر ھەييار	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	شەيتاننى ئالدىغان تاز	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئادەمىي شەيتان	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	خىزىر نىياز	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	سېھىرلىك ئالما	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئۆسكەك پادىشاھ	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	قاينا، چۆگۈن	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئەقىللىق كەنجى قىز	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ھەركىم قىلسا ئۆزىگە	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	يالتايغاق بوۋاي	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئۆجمە سايىسى	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئەپچىلەم	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئارغىماق ماجىراسى	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئىككى بايىنى ئەپلىگەن مالاي	(4.50 يۈەن)

ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئۆرگىلىۋاي بىلەن چۆرگىلىۋاي	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	يەتتە لىگگىلىتاق بىلەن بىر شىگگىلىتاق	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	شىتىلە بىلەن پىتىلە	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	مازاقخور مازاقتا ئۆلەر	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	پادىشاھنىڭ كۆڭنى ئۈزارتىشى	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	ئېشەكنى ئۆرۈپ خوتۇننى قورقۇتۇش	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	موللام ئوغرىنى قانداق تاپتى	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	قازان تۇۋى	(4.50 يۈەن)
ئۇيغۇر خەلق چۆچەكلىرى	شاھ بىلەن شاتۇتى	(4.50 يۈەن)

ئۇيغۇر خەلق لەتىپىلىرى — 1، 2، 3، 4، 5 (ھەر بىرى 4.50 يۈەن)

ئۇيغۇر خەلق چاقچاقلىرى (ھېسام چاقچاقلىرى) — 1، 2 (ھەر بىرى 4.50 يۈەن)

ئۇيغۇر خەلق مەسەللىرى — 1، 2 (ھەر بىرى 4.50 يۈەن)

ئۇيغۇر خەلق ئويۇنلىرى — 1، 2، 3 (ھەر بىرى 4.50 يۈەن)

ئۇيغۇر خەلق تېپىشماقلىرى — 1، 2 (ھەر بىرى 3.50 يۈەن)

ئۇيغۇر خەلق لاپلىرى (3.50 يۈەن)

(بۇ بىر يۈرۈش 55 كىتابنىڭ ئومۇمىي باھاسى 244.50 يۈەن)

مۇندەرىجە

نەسىردىن ئەپەندى لەتىپىلىرى

پەرز 1

ۋاي - ۋايلىشىنى ئاڭلىمىسۇن دەپ 2

دېڭىز سۈيى 2

نېمە چارە 3

دەۋا 4

بىر كۈن نەچچە سائەت 4

كۆزەينەكنى ئېلىۋەت 5

پادىشاھنىڭ باھاسى 5

قازىنىڭ ئۆلپىتى 6

ئادالەت تېشى 6

پەرىجەم يېپسۇن 7

قەيەردە قازى بولمىسا 8

ئەپەندىمنىڭ مەسلىھەتى 9

ئۇخلاۋاتىمەن 9

نومۇسنى بىلمەيدىغان كىشى 9

ئۇ دۇنيانىڭ كەڭلىكى 10

جەننەت بىلەن دوزاخ تولغۇچە 11

قايسى سازنىڭ ئاۋازى ياخشى 11

چۈش 12

مەنسەپكە لايىق ئۆي 12

موللا شەيتان 13

مەكروھ ئەمەس 13
قۇل مۇھەممەت ئەزمە 15
خالىسىڭىز 16
كەمتەر پەيغەمبەر 17
كىشىلەرنىڭ كۈلمەسلىكى ئۈچۈن 18
قولۇمنى ئېلىڭ 19
قارىغۇ ھاكىم 19
كۆزۈڭ ئاغرىسا، قولۇڭنى تارت 20
ئاي ۋە يۇلتۇز 21
ئېشەككە ئېشەك سۆيۈنچە 21
تەڭدىن تولىسى مانا بۇياقتا 22
بىلگەنلەر بىلمىگەنلەرگە ئېيتىپ بەرسۇن 23
قازاننىڭ قازاسى 24
ئاخىر بىر كۈن گۆرگە كېلىدۇ 25
خورەك 26
ئىگەڭچىلىك ئەقلىڭ بولسا 26
ۋاپا قىلمىغان كەشە 27
ئەيىبنى يوشۇرۇش 27
خىجىل بولماسلىق ئۈچۈن 28
ئەقلىگە نەپسى مىنگەندە 29
قىرىق سوئالغا بىر جاۋاب 29
بىر تۆگە زىيان تارتقۇچە 30
ئۇستا ساتىراش 31
يېغىڭىزنىڭ كۈنجۈرىسى 31
ئۈلپىتىنى كۆرگەندە 32
زەھەر 33
يۈزۈمنى كۆرسەتمىدىم 34

ئېچىلىپ قاپتۇ 35
ئەجەبا 36
قوينىڭ نەرخى 36
چاشقان دورىسى 37
غوۋغا 38
ئېگەردىن چۈشمىدىم 38
تىرناق يارىسى 39
ھۆرۈن 39
دوق 40
ئېھتىيات 41
ئەزان 42
شوتا ساتىمەن 42
ئەپەندىمنىڭ مۈچىلى 43
بىر مۈشتىقا بەش تەڭگە 43
دۇئا 44
كۇندۇزى يۇلتۇز كۆرۈش 45
تەڭشەلمىگەن جاھان 46
گال ئۈستىرا 47
ئۆكۈزدىن سوراڭ 47
غازنىڭ قالغان ـ قاتقىنى 48
يېرىم باھا 49
جازانىخور ۋە تاغار 49
ئۆزىنىڭ تونى 50
دەمىدە 50
قىيامەت 51
ئالمىنىڭ يوغانلىقى 51
پۇخادىن چىقىمەن 52

ئالتۇن تېرىش 52
يۇكنى تەڭ كۆتۈرۈش 54
زادى ئاڭلاپ باقمىغان ئىش 55
چۈشىنىڭ تەبىرى 56
بۆرە ۋە يولۋاس 57
خۇشال بولۇپ توي قىلىمىز 58
باشقىلارمۇ كۆرسۇن 58
قۇدۇقتىكى ئاي 59
ئالدانغانلىقىڭىزغا ئىقرار بولۇڭ 60
بىرلا سوئال 61
ھېچنېمە 62
كىچىك قىيامەت ۋە چوڭ قىيامەت 63
قىيامەت قەرز 64
يېگەنگە يارىشا 64
سورالمىغان دەۋا 65
پەرىجىنى مىنگەشتۈرۈۋېلىڭ 65
خالىسىڭىز شاپىلاق يەڭ 66
چىراغنى ئۆچۈر 67
راست گەپ 67
خورەككە ئامال 69
گۆرى چوڭقۇر بولسۇن 69
قەرز بولۇپ قالماسلىق ئۈچۈن 70

پىلانلىغۇچىلار: ئابدۇراخمان ئەبەي، ئەخمەت ئىمىن
مەسئۇل مۇھەررىرى: ئەخمەت ئىمىن
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: مەمەت نەۋبەت

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com

نەسىردىن ئەپەندى لەتىپىلىرى

پەرز

بىر كۈنى ئەپەندىمنىڭ ئۆيىگە مەھەللە ئىمامى مېھمان بولۇپ كەپتۇ. ئىمام: «بۇنى يېيىش سۈننەت، پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئىيتىشىچە، ئۇنى يېيىشمۇ سۈننەت» دەپ، داستىخانغا قويۇلغان نازۇنېمەتلەرنىڭ ھەممىسىنى پاك ـ پاكىز يەپ تۈگىتىپتۇ. شۇ ئارىلىقتا ئۆيگە ئەپەندىمنىڭ بەش ياشلىق ئوغلى كىرىپ كەپتۇ.

— بۇ سىزنىڭ ئوغلىڭىزمۇ؟ — دەپ سوراپتۇ ئىمام.

— خوش، تەقسىر!

— ئىسمى نېمە؟

— پەرھىز.

— ھوي، پەرھىز دېگەنمۇ ئىسىم بولامدۇ؟ — دەپتۇ ئىمام.

— تەقسىر، بالىمىزنىڭ ئىسمى سۈننەت ئىدى، لېكىن سىزنى يەپ قويمىسۇن، دەپ پەرھىز دېدىم، — دەپ

جاۋاب بېرىپتۇ ئەپەندىم.

ۋاي - ۋايلىشنى ئاڭلىمسۇن دەپ

بىر كۈنى ئەپەندىم مەكتەپكە كەلمەپتۇ. ئەتىسى مۇئەللىم:

— تۈنۈگۈن مەكتەپكە نېمىشقا كەلمىدىڭ؟ — دەپ سوراپتۇ.

— دوختۇرغا باردىم، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ ئەپەندىم.

— ئاغرىپ قالغانمىدىڭ؟

— ياق، ئاكام چىشىنى تارتقۇزغانىدى، ئاكامنىڭ ۋاي - ۋايلىشىنى كىشىلەر ئاڭلىمسۇن، دەپ ئىشىك ئالدىدا ناخشا ئېيتىپ تۇردۇم، — دەپتۇ ئەپەندىم.

دېڭىز سۈيى

كىشىلەر ئەپەندىمدىن سوراپتۇ:

— ئەپەندىم، دېڭىزنىڭ سۈيى نېمىشقا تۇزلۇق بولىدۇ؟

— دېڭىز دېگەن ئاقمايدىغان چوڭ كۆل، تۇزلاپ قويمىسا، بېلىقلار سېسىپ كەتمەمدۇ؟ — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ ئەپەندىم.

نىمە چارە

ئەپەندىم تويۇقسىز ئۆيىگە مېھمان باشلاپ كەپتۇ ـ دە، مېھمانلارنى ئىشىك ئالدىدا قويۇپ، ئۆيدىن خەۋەر ئېلىش ئۈچۈن ئۆيىگە كىرىپتۇ. خوتۇنى ئاچچىقلاپ:

— ئۆيدە مېھمانغا قويغۇدەك ھېچنېمە بولمىسا، نېمىشقا مېھمان باشلاپ كېلىسىز؟ — دەپ كايىپتۇ.

— ئەمىسە، سەن چىقىپ «ئەپەندىم ئۆيدە يوق» دەپ قويغىن، قالغىنىنى ئۆزۈم جايلايمەن، — دەپتۇ ئەپەندىم. ئەپەندىمنىڭ خوتۇنى ھويلىغا چىقىپ:

— مېھمانلار، ئەپەندىم ئۆيدە يوق ئىدى، ئۆزى بار ۋاقىتتا كېلەرسىلەر، — دەپتۇ.

— ھەي، يالغان گەپ قىلماڭ، — دەپتۇ مېھمانلار، — ئەپەندىم بىزنى باشلاپ كېلىپ ھازىرلا ئۆيگە كىرىپ كەتكەنىدىغۇ!

بۇ گەپنى ئاڭلاپ تۇرغان ئەپەندىم خوتۇنىنى خىجالەتچىلىكتىن قۇتۇلدۇرماق بولۇپ:

— جاھىل مېھمان ئىكەنسىلەر، يوق دېگەندىن كېيىن يوق ـ دە. ئەپەندىم ئالدى ئىشىكتىن كىرىپ كەتكەن بولسا، خوتۇنىدىن قورقۇپ كەينى ئىشىكتىن چىقىپ كەتكەندۇ، ئۇنىڭغا نىمە چارە! — دەپتۇ.

دەۋا

ئەپەندىم بازارغا كېتىپ بارسا، مەھەللىنىڭ بىر گەپدانى ئۇنىڭ ئالدىنى توسۇپتۇ ۋە بىر گەپتىن چۆشۈرمەك بولۇپ:

— ئەپەندىم، ئاخشام ئۇخلاپ ياتسام، بىر چاشقان ئاغزىمدىن كىرىپ كەتتى، بۇنىڭغا نېمە داۋا؟ — دەپ سوراپتۇ.

— داۋاسى ئاسان، — دەپتۇ ئەپەندىم، — بىر ئاچ قالغان مۈشۈكنى تېپىڭ - دە، ھۆللەپ يۇتۇۋېتىڭ.

بىر كۈن نەچچە سائەت

ئەپەندىم مەدرىسىدە ئوقۇۋاتقاندا، خەلپەت ئۇنىڭدىن سوراپتۇ:

— ئەپەندىم، بىر كۈن نەچچە سائەت بولىدۇ؟

— يىگىرمە بەش سائەت، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ ئەپەندىم.

— ساراڭ بولدۇڭمۇ، بىر كۈن يىگىرمە تۆت سائەت ئەمەسمۇ! — دەپتۇ خەلپەت.

— تۈنۈگۈنلا سىز كۈن بىر سائەت ئۇزاردى دېگەنىدىڭىزغۇ! — دەپتۇ ئەپەندىم.

كۆزەينەكنى ئېلىۋەت

ئەپەندىم ئوخلاپ يېتىپ، يېرىم كېچىدە خوتۇنىنى ئويغىتىپتۇ:

— خوتۇن، خوتۇن، چاققان بول، كۆزەينەكنى ئېلىۋەت !

خوتۇنى ھەيران بولۇپ:

— يېرىم كېچىدە كۆزەينەكنى نېمە قىلىسىز؟ — دەپتىكەن،

— ياخشى بىر چۈش كۆرگەنىدىم، بەكمۇ غۇۋا كۆرۈنۈۋاتىدۇ، — دەپتۇ ئەپەندىم.

پادىشاھنىڭ باھاسى

بىر كۈنى پادىشاھ ئەپەندىمدىن سوراپتۇ:

— ئەپەندىم، قېنى بىر ھەققانىي باھالاپ كۆرۈڭا، مېنىڭ قەدىر - قىممىتىم نەچچە باھا بولار؟

ئەپەندىم ئويلاپ ئولتۇرماستىنلا جاۋاب بېرىپتۇ:

— تەقسىر، قەدىر - قىممەتلىرى ئەللىك تىللادىن ئاشمايدۇ !

پادىشاھنىڭ ئاچچىقى كېلىپ:

— قانداق پاراسەتسىز ئادەمسىز؟ — دەپتۇ غەزەپ بىلەن، — بېلىمدىكى ئالتۇن كەمەرنىڭ ئۆزىلا ئەللىك تىللاغا توختايدۇ.

— شۇنداق، تەقسىر، — دەپتۇ ئەپەندىم، — ئالتۇن كەمەرلىرى بولغانلىقتىن شۇ باھانى ئېيتتىم، بولمىسا ئۇستەك بېرىسىز دېمەكچىدىم.

قازىنىڭ ئۆلپىتى

بىر كۈنى ئەپەندىم ئېشىكىنى يېتىلەپ كېتىپ بارسا، قازى ئۇچراپ قاپتۇ. قازى ئەپەندىمنى زاڭلىق قىلىپ:

— ئەپەندىم، ئىككى بۇرادەر قاياققا ماڭدىڭلار؟ — دەپ سوراپتۇ.

— خوش، تەقسىر، بۇرادىرىڭىز: «زېرىكىپ كەتتىم، بىرەر ئۆلپىتىمنىڭ ئۆيىگە ئاپارغىن» دېۋىدى، شۇڭا سىزنىڭ ئۆيىڭىزگە باشلاپ كېتىپ باراتتىم، ئۆزلىرى ئۇچراپ قېلىپ يولۇم قىسقاردى، — دەپ جاۋاب بېرىپتۇ ئەپەندىم.

ئادالەت تېشى

ئەپەندىم بىر بايغا ئايلىق تۇرۇپتىكەن، ئاي ئاخىردا باي يوقىلاڭ باھانە تېپىپ ھەققىنىڭ يېرىمىنى تۇتۇپ قاپتۇ. ئەپەندىم ئەرز قىلىش ئۈچۈن قازىخانىغا بېرىپتۇ. بىراق، قازى سوۋغا - سالام ئەكەلگەنلەرنىڭلا دەۋاسىنى سوراپ، ئەپەندىمگە نەزەرمۇ سالماپتۇ.

ئەتىسى ئەپەندىم بىر ياغلىققا تۆت - بەش تاشنى

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com